

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 1919, sp. zn. Rv I 216/19

Číslo: 158/1919

Právní věta:

Zákazu zcizení a zavazení, zaknihovaného před počtím působnosti § 364 c) obč. zák., tento předpis se netýká. Zaknihován-li takovýto zákaz tím, že jeho překročení má v zápětí ztrátu práva, působí i vůči osobám třetím, zejména i vůči věřitelům oprávněného.

Přísluší-li právo na opětovné dávky pod výminkou rozvazovací, nepozbývá se splněním výminky práva na zadrželé dávky, jež staly se dospělými před splněním výminky.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 29.04.1919

Spisová značka: Rv I 216/19

Číslo rozhodnutí: 158

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla:

Předpisy:

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Dle poslední vůle Antonína B. st. ze dne 20. května 1901 vloženo dne 1. října 1901 pro jeho synovce Antonína B. ml. poživací právo k zůstavitelovi domu v Praze. Dle téže poslední vůle byl Antonín B. ml. povinen, by, pokud bude poživatelem domu, platil svému bratru Emanueli B., druhému to zůstavitelovu synovi, důchod ročních 2 400 K v měsíčních, předem splatných lhůtách po 200 K. Pro tento doživotní důchod vloženo téhož dne 1. října 1901 na domě právo zástavní a ve smyslu poslední vůle poznamenáno, že důchod nesmí ani soukromě, ani exekučně býti zadlužen, ani osobám třetím postoupen za následků zastavení jeho výplaty. V lednu 1917 povolena vymáhajícímu věřiteli A-ovi proti Emanueli B-ovi exekuce zabavením řečeného důchodu a jeho příkázáním k vybrání. Poddlužník Antonín B. ml. odepřel platiti vymáhajícímu věřiteli, odvolávaje se ku knihovní poznámce zákazu zcizení a zavazení. I podal vymáhající věřitel A na poddlužníka Antonína B. ml. žalobu, domáhaje se zaplacení jednak zadrželých lhůt, jež dospěly k placení do dne povolení exekuce, jednak lhůt, jež dospěly k placení ode dne povolení exekuce až do vynesení rozsudku první stolice. Procesní soud první stolice (zemský soud v Praze) žalobu zamítl, a to z těchto úvah: Rozhodnutí tohoto sporu závisí na zodpovědní otázky, zda žalobce jakožto osoba třetí vázán jest, lépe řečeno, zda též proti němu působí zákaz dobrovolného i exekučního zabavení důchodu, stanovený v poslední pořízení Antonína

B. st. a knihovně vyznačený při zástavním právu za důchod Emanuela B. ročních 2 400 K. Soud došel k přesvědčení, že nejen proti Antonínu B. ml. jakožto poživateli (fiduciářovi) tohoto domu, nýbrž i proti žalobci, jemuž byl řečený důchod cestou exekuce právoplatně k vybrání přikázán, zákaz ten působí a zejména, že vedení exekuce proti Emanuelu B-ovi na jeho zmíněný důchod mělo v zápětí zánik důchodu toho. Vždyť zůstavitel Emanuelu B. odkázal řečený důchod s výslovným příkazem resp. zákazem, že nesmí exekučně býti zadlužen a to za následků zastavení výplaty a odkaz ten jest dle povahy své dán pod výminkou rozvazovací, takže, když výminka exekučním zabavením nastala, přestal nárok na vybírání důchodu a odkaz ztracen (§ 709 všeob. zák. obč.). Ztráta nároku nestihá však jen toho, komu důchod byl zanechán, nýbrž i vymáhajícího věřitele, jenž vybíratí jej smí jen potud, pokud po právu stává (§ 308 ex.ř.). Při tom dovolávati se nelze ustanovení §u 364 c) obč. zák., ježto toto ustanovení nemá platnosti zpětné, jak výslovně jest zdůrazněno se zřetelem na § 5 obč. zák. ve zprávě justiční komise k III. novele k obč. zák. str. 44.

Odvolací soud rozsudek první stolice potvrdil.

Důvody:

Otázka po právních účincích zákazů zadlužení (a zcizení), které se zakládají na smlouvě nebo na posledním pořízení a v pozemkové knize jsou zapsány, byla před vydání předpisu nového §u 364 c) obč. zák. (III. nov. § 13) spornou. Praxe soudů a s ní část literatury (tak zejména Exner Hypothekenrecht str. 161, 456) přiklání se k náhledu, že každý takovýto zákaz, týká-li se nemovitosti nebo práva knihovního a je-li dosti přesně v pozemkové knize poznamenán, má účinek absolutní, t.j., že víže nejen osobu zákazem stíženou, nýbrž působí také proti osobám třetím. Jen ta výjimka byla pravidelně připouštěna, že takovýto zákazem, byť i v pozemkové knize poznamenaným, nemůže býti bráněno věřitelům, by nevedli exekuci na nemovitost nebo knihovní právo, jejichž zákaz se týká. V tom směru poukazováno obyčejně k tomu, že vyjímajíc případy v zákoně výslovně stanovené, žádný majetek dlužníkův, pokud jest v obchodu, nemůže býti odňat přístupem věřitelů, že tedy zákaz zadlužení (nebo zcizení) omezuje sice disposiční volnost oprávněnce a činí proto smlouvy, jím proti zákazu uzavírané bezúčinnými, ale nedotýká se oprávnění věřitelů, žádati uspokojení z nemovitosti nebo knihovního práva kdyžtě tito neodvozuji svých nároků z jednání dlužníkovi zapovězených a tudíž neplatných, nýbrž z titulů jiných. Než plná platnost přiznávána této zásadě jen tehdy, šlo-li o pouhý zákaz bez připojení výminky rozvazovací. Poznamenáno-li však v pozemkové knize výslovně, že jednání proti zákazu má pro oprávněnce v zápětí ztrátu práva takto omezeného, uznáváno vzhledem k pravidlu §u 468 obč. zák., že zákaz knihovně poznamenaný jeví účinek i proti věřiteli exekuci nastupujícímu. Zásady takto naznačené dozaly ovšem podstatné změny ustanovení §u 364 c) obč. zák. (III. novely §u 13), z něhož vyplývá, že smluvený nebo v posledním pořízení daný zákaz zcizení nebo zadlužení věci nebo věcného práva zavazuje sice prvního vlastníka (a pouze toho), že však proti osobám třetím působí jen tehdy, byl-li dán mezi manžely, rodiči a dětmi, zvolenci nebo opatrovanci nebo jejich manžely a byl-li zapsán ve veřejné knize. Nelze sdíleti mínění žalovaného, že dle dotčeného článku zákona zákaz učiněný osobami jinými, než právě jmenovanými, jest platným i v tom případě, když není v pozemkové knize zapsán. Takovýto výklad příčí se vzniku §u 364 c) obč. zák. Když byla třetí dílčí novela k obecnému zákoníku občanskému vydána císařským nařízením ze dne 19. března 1916, č. 69 ř.z., ministerstvo spravedlnosti ve svých vysvětlivkách v č. VI. věstníku z roku 1916 na stránce 107 výslovně podotklo, že císařské nařízení obsahuje celkem veškerá ustanovení novely dříve již chystané dle usnesení panské sněmovny a že lze tudíž k jeho odůvodnění a výkladu poukázati na materialie novely, jmenovitě na zprávu právnícké komise panské sněmovny (č. 78 příloh k těsnopisným protokolům panské sněmovny XXI. sese 1912). Z těchto materialí a z dotčené zprávy však vysvítá, že v §u 69 návrhu právnícké komise panské sněmovny, jenž odpovídá jinak úplně §u 13 třetí dílčí novely (§ 364 c) obč. zák.) výslovně bylo stanoveno, že zákaz tam uvedený působí proti třetím osobám, jen když byl dán mezi osobami tamže jmenovanými a zapsán ve veřejné knize. V nynějším doslovu §u 364 c) obč. zák. slovo jen ovšem

nepřichází, ježto však ve výše vzpomenutých vysvětlivkách ministerstvu spravedlnosti nebylo nic uvedeno, co by nutkalo k závěru, že tím § 69 návrhu právnické komise panské sněmovny zásadně měl býti pozměněn, nutno míti za to, že tu jde toliko o zjednodušené znění zákona nebo o pouhou změnu redakční. Se strany druhé však nelze ani přidati se k náhledu odvolatelovu, že dlužno § 364 c) obč. zák. užití na případ, o který v tomto sporu jde. Vystoupil § 13 třetí dílčí novely (§ 364 c) obč. zák. v platnost dnem 1. ledna 1917, tedy po knihovním zápisu záповědi a dle §u 5 obč. zák. nepůsobí zpět na právní poměr touto poznámkou založený. Že tomu tak, vyplývá nade vsi pochybu z dotčené již přílohy č. 78 k těsnopisným protokolům panské sněmovny, z které jest vidno, že § 54 vládní předlohy, v němž to výslovně bylo stanoveno, jako samozřejmý byl vyloučen (str. 44). Nerozhoduje tudíž, že exekuce na důchod Emanuela B. povolena byla 1. ledna 1917, nýbrž že knihovní poznámka zákazu stala se před tímto dnem. Vzhledem k tomu dlužno při posuzování právních účinků tohoto zákazu vycházeti ze zásad, jež v úvodu těchto rozhodovacích důvodů byly vyloženy a jež soud odvolací přijímá za své, nemaje příčiny, by od nich se odchyloval. Tu pak po stránce skutkové není sporu, že při doživotním ročním důchodu 2 400 K pro Emanuela B. právem zástavním zajištěném v příslušné knihovní vložce výslovně jest poznamenáno, že důchod nesmí ani soukromě, ani exekučně býti zadlužen ani osobám třetím postoupen pod následkem zastavení jeho výplaty. Tím bylo právo Emanuela B. na roční důchod učiněno závislým na výmince rozvazovací a výminka ta byla jasně a přesně v pozemkové knize vyznačena. Dle zásady publicity musil tedy každý věděti, že povede-li exekuci na důchod Emanuela B., nastane ztráta nároku dlužníkovy na vyplácení důchodu a odpadne předmět zamýšlené exekuce. Jak výše bylo vyloženo, zanikl okamžikem, kdy povolena byla exekuce na důchod Emanuela B., nárok tohoto na vyplácení důchodu, Emanuel B. pozbyl tedy také právo na vyplácení lhůt sice splatných, ale dosud nevyplacených a zároveň žalovaný Antonín B. ml. sprostěn byl vůbec povinnosti vyplatiti něco Emanuelu B-ovi. Nezáleží tedy na tom, zda a které lhůty důchodové byly tenkrát splatny, aniž lze za správné uznati tvrzení odvolatelovo, že mu na každý způsob býti přiznán nárok na důchodové lhůty při povolení exekuce splatné, ale zadrželé.

Nejvyšší soud zrušil rozsudek druhé stolice a vrátil spor odvolacímu soudu k novému projednání a rozhodnutí.

Důvody:

Dovolatel především hájí náhled, že na tento případ sluší již užití předpisu § 364 c) obč. zák. (§ 13 třetí novely k obč. zák.), poněvadž zde exekuce povolena byla po 1. lednu 1917, tudíž již za platnosti shora uvedeného ustanovení. Názor ten jest zřejmě mylným, poněvadž přec nerozhoduje okamžik (čas) vedené exekuce, nýbrž jediné doba vzniku vztažně knihovního zajištění zákazu zcizení a zavazení. Doba vkladu práv osob třetích jest vedlejší. V tomto směru dlužno ještě odkázati na správné důvody potíraného rozsudku. Neplatí-li zde nový předpis § 364 c) obč. zák., pak ovšem není třeba uvažovati, zdali jsou zde podmínky jeho platnosti a působnosti. Za předpisů starších i knihovně vložený zákaz zcizení a zavazení vůči třetím osobám zásadně neplatil, nepřiznat mu ráz věcný. Než v našem případě jest věc jinaká. Zde zůstavitel opatřil své ustanovení o důchodu a o zákazu jeho zcizení a postoupení výminkou rozvazovací, k čemuž byl úplně oprávněn, a tím nabývá vzpomenutý zákaz jiného rázu. Jakmile ona výminka nastala - a to se zde stalo - právo k důchodu pro oprávněného pominulo a to výslovným a dle zákona dovoleným ustanovením pořizujícího (§§ 696, 699, 709 obč. zák.). Výminka ta byla a jest z knihy pozemkové zřejma a účinkuje tudíž proti každému i proti věřiteli. Jen v jediném bodu sluší dovolání přiznati oprávněnost, pokud se týče vedení exekuce na již splatné důchodové lhůty (částky). Odvolací soud i ohledně těch uznává, že následkem vedení exekuce propadly a že tedy dlužník Emanuel B. na ně práva nemá. K tomu nelze přisvědčiti. Rozvazovací výminka nastala teprve vedením exekuce, tedy, když jde o právo věcné, o pohledávku knihovní, v době, kdy poddlužníka došel zákaz platební (§§ 320, 294 ex.ř.). V tu dobu důchod zaniknul. Nezaniknuly však do této doby již splatné lhůty důchodové. Na ty k důchodu oprávněný nabyt nároku, ty staly se již jeho jměním, ty mohl od majitele zatížené reality požadovat i žalobou

vymáhati. Že by zákaz zadlužení působil také zpět, z ničeho nevyplývá, naopak dle smyslu ustanovení pořizujícího a dle přirozených zásad vykládacích za to sluší pokládati, že újma z vedení exekuce vzniklá má působili teprve od doby vedení exekuce, tedy pro čas budoucí (§§ 614, 655, 914, 915 a 6 obč. zák.). Má tudíž žalobce právo, požadovati na poddlužníku do vedení exekuce již splatné částky důchodové a jest v tomto směru rozsudek soudu odvolacího stížen dovolacím důvodem č. 4 §u 593 c.ř.s. V tomto směru a s tímto obmezením bylo dovolání vyhověno a, poněvadž v rozsudcích nižších soudů nejsou tyto splatné důchodové lhůty přesně a spolehlivě zjištěny, nezbývalo než po rozumu § 510 c.ř.s. rozsudek v odpor braný zrušiti a vysloviti, jak shora uvedeno jest.